

การเตรียมแฝก

และเทคนิคการนำใบหญ้าแฝกมาทำเป็นผลิตภัณฑ์

หญ้าแฝก พืชที่มีประโยชน์นานัปการ ตั้งแต่รากไปจนถึงดอก ที่สำคัญมีการรณรงค์ปลูกหญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะส่วนของ ใบ นิยมนำมาจักสาน และถักทอแปรรูปผลิตภัณฑ์หลากหลายรูปแบบ ล้วนมีสีสันสวยงาม โดยมีวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการนำใบหญ้าแฝก มาแปรรูป ดังนี้

วิธีเก็บเกี่ยวใบหญ้าแฝก

ใบหญ้าแฝกมีความคมน้อย เมื่อแห้งแล้วมีความเหนียวไม่ขาดง่ายเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูก จึงมีความเหมาะสมที่สุดที่จะนำมาใช้สานผลิตภัณฑ์โดยมีวิธีการเก็บเกี่ยวใบหญ้าแฝก ดังนี้

- 1) ตัดใบหญ้าแฝกอายุประมาณ 1 - 3 เดือน ตัดให้สูงจากพื้นประมาณ 30 เซนติเมตร ตัดส่วนปลายออกประมาณ 10 เซนติเมตร คัดเลือกสางใบที่แห้งหรือใบเสีย ๆ ออก มัดรวบเป็นกำ ๆ ไว้

- 2) นำไปผึ่งหรือตากแดดจนแห้ง ประมาณ 5 - 7 วัน การคงสภาพสีของหญ้าแฝกให้นำแฝกไปลวกน้ำร้อนประมาณ 2 นาที นำมาแช่ในน้ำเย็นทันที และตากให้แห้ง

- 3) การป้องกันเชื้อราโดยการอบกำมะถัน นำใบหญ้าแฝกใส่ในภาชนะปิดฝาได้มิดชิดหรือโอ่ง วางใบหญ้าแฝกรอบ ๆ เว้นตรงกลางไว้วางถาดที่มีถ่านติดไฟ 3 - 5 ก้อน ใส่ผงกำมะถันประมาณ 2 ช้อนโต๊ะ ลงบนถ่านจนเกิดการเผาไหม้ควันกำมะถันลอยขึ้นมา รีบปิดฝาให้มิดชิด ทิ้งไว้ 12 - 24 ชั่วโมง

- 4) การย้อมสี ต้มน้ำประมาณ 10 ลิตร ใส่สีย้อมมาก ความเข้มข้นของสีตามต้องการ เติมน้ำส้มสายชูครึ่งแก้ว นำใบหญ้าแฝกที่แช่น้ำพอเปียกลงย้อม ประมาณ 30 นาที หรือนานกว่าถ้าต้องการสีที่เข้มขึ้นนำมาล้างน้ำเย็นประมาณ 3 - 4 ครั้ง แล้วผึ่งลมหรือตากแดดจนแห้ง หญ้าแฝกที่ย้อมแล้วไม่ต้องอบกำมะถันอีก

การเตรียมวัสดุ

เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในขั้นตอนการสานขึ้นรูปผลิตภัณฑ์หว้าแฝก ที่จะทำให้การผลิตเกิดได้เร็วขึ้น และผลิตภัณฑ์ที่ได้มีคุณภาพ วัสดุที่ใช้ในกระบวนการสานขึ้นรูปผลิตภัณฑ์หว้าแฝก มีดังนี้

- 1) เส้นหว้าแฝก คัดเลือกขนาดของเส้นให้ใกล้เคียงกัน กรีดขอบใบที่คมออกโดยใช้เข็มหมุด
- 2) หุ่นโฟมแบบต่างๆ
- 3) กรรไกรหรือคัตเตอร์
- 4) เข็มหมุดและเข็มใหญ่
- 5) สายวัด
- 6) กระบอกฉีดน้ำ
- 7) แล็กเกอร์

วิธีการสานผลิตภัณฑ์หว้าแฝก

1) นำเส้นแฝกไปจุ่มน้ำพอเปียก แล้วกรีดขอบใบเอาคมแฝกออกห่อกระดาษหนังสือพิมพ์ไว้เพื่อให้เส้นแฝกคงความชื้น เพราะเส้นแฝกที่ชื้นจะมีความนุ่มเหนียว สานง่าย เวลาสานควรฉีดพ่นน้ำเป็นระยะๆ เพื่อให้เส้นแฝกนุ่ม หากแห้งเกินไปเส้นแฝกจะแข็งและสานยาก

2) นำเส้นแฝกมาวางสานเป็นเส้นยืน บนกึ่งกลางหุ่นโฟม ปักยึดไว้ด้วยเข็มหมุดเป็นการเริ่มสานจากส่วนล่างหรือก้นตะกร้า

3) นำเส้นแฝกมาถักสานตามแม่ลายขัดบนเส้นยืนวนไปตามรูปแบบของหุ่นโฟม โดยจะมีเส้นที่ถักสองเส้นขัดกันวนไปบนเส้นยืนหรือเส้นหลัก ถักขึ้นจนกว้างออก ให้นำเส้นยืนมาเสริม โดยปักยึดด้วยเข็มหมุดเพื่อความเหมาะสมเส้นยืนควรห่างกันประมาณ 0.3 - 0.5 เซนติเมตร หากกว้างกว่านั้น ควรนำเส้นแฝกมาเสริมทุกครั้ง ถักสานไปเรื่อย ๆ จนได้ขนาดที่ต้องการ

4) วัดขนาดชิ้นงานให้มีขนาดพอดีแล้วถักส่วนที่เป็นขอบของชิ้นงาน เก็บขอบให้เรียบร้อย

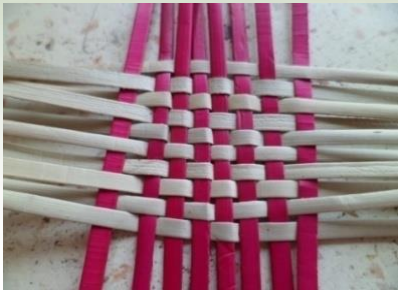
5) ตัดส่วนที่เหลือออกให้ชิดกับชิ้นงานฝั่งลมหรือตากแดดให้แห้ง ถอดออกจากหุ่นโฟม แล้วทาแล็กเกอร์

แม่ลายถักสานผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

แม่ลายถักสานที่นำมาขึ้นรูปผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก เป็นลายดั้งเดิมในท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งลายที่ชาวบ้านนิยมนำมาใช้สานเพื่อขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ มีด้วยกัน 6 ลาย ดังนี้

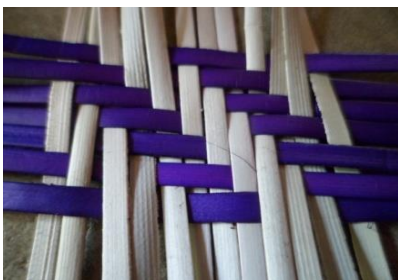
1) ลายขัด เป็นการขัดกันแบบยก 1 เส้น ช่ม 1 เส้น สลับกันไป

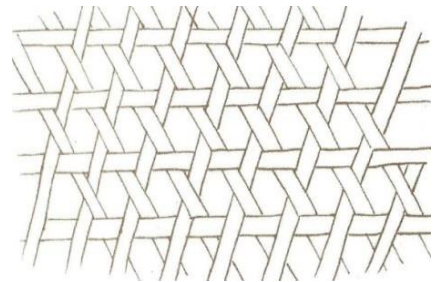
2) ลายสอง เป็นการขัดกันแบบ ยก 2 เส้น ช่ม 2 เส้น

3) ลายสาม เป็นการขัดกันแบบยก 3 เส้น ช่ม 3 เส้น

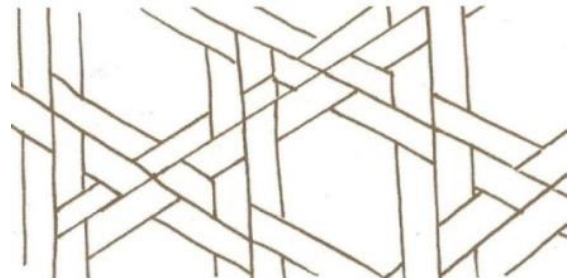
4) ลายหลัว เป็นการขัดกันแบบไขว้แนวทแยง

5) ลายดอกหมาก เป็นสานขวาไปซ้ายจากซ้ายไปขวา
จบซ้ายแล้วจบ 1 แถว

6) ลายฉลากลัดเต่า เป็นการขัดกันแบบไขว้ทแยง
สองเส้น

ตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก

ปัจจุบันการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกมีการขยายตัวไปในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย แต่การทำผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกก็ยังมีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกยังมีมาก ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จึงเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ส่งเสริมให้ความรู้การใช้หญ้าแฝกเพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้สนใจเรียนรู้การใช้หญ้าแฝก เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ผู้สนใจเรียนรู้สามารถผลิตผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกเพื่อเป็นอาชีพเสริมได้